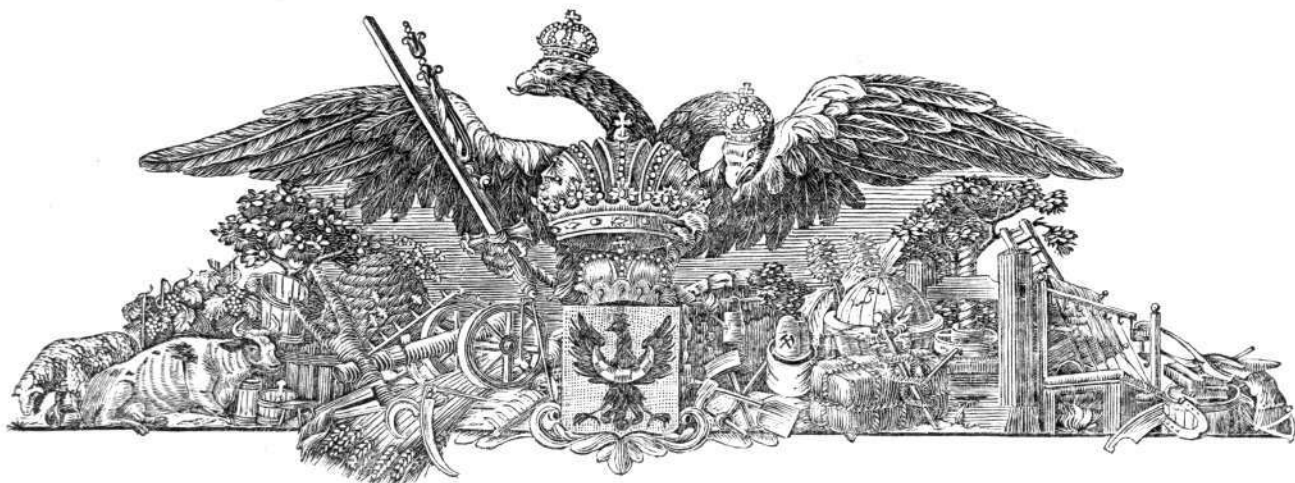

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 20. kimovca 1848.

List 38.

Kakó zoper poslopno góbo ali vuka ravnati. *)

Poslopno góbo (versteckter Haus- oder laufender Schwamm) zatréti, ktera se posebno rada na pod pôdam (Fussboden) zapertih brunih, oblogah (Verschallungen) in legah kaže in rase, je pred vsim potreba, de se njene korenine najdejo, to je, de se poiše, kje de je rasti začela.

Zavoljo tega je potreba, de se pôd, obloge in tako lesovje vzdigne in odterga; vsa mokra zemlja, žaganje, oblanje, kosci poprejšnjiga lesa in kar kaže, de bi znalo gobovi rasti služiti, skerbno proč spravi in z novim lesam nadomesti. — Zidovje se mora povsod, kamor je goba ségla, do dobriega otrebiti. Če je moč, naj se da zid celo léto sušiti; če pa to ne more biti, naj se s pomočjo žerjavice in ognja posuši. Potem se vse špranje in luknje z gipsam dobro zamažejo, in namesti poprejšnje mokre zemlje naj se pod pôd čistiga, spraniga, popolnoma suhiga vodniga péška naspé, ki je posebno pri novih poslopih nar boljši. Iz mokrote izvira poslopna góba. Ta se mora tedej z vso skerbjo izpraviti.

Juri Pajk.

Zemljišni ali gruntni davek na Štajarskim in Krajskim.

(Iz Slovenije.)

Bravcam Slovenije je znano iz 17. lista, de za slovenski narod tako vneti poslanec iz Optujske volitne okolice, gospod Dominikuš, je 25. dan veliciga serpana predlog storil, de bi se zneski katastralne cenitve v Štajarski in Krajski deželi pregledali, de mu je pa minister denarstva s tem odgovoril, de je cenitva na Krajskim že pregledana bila, iz Štajarskiga pa še nobene pritožbe ni bilo, in de bi se, ako je tam kakošnega popravljanja treba, prošnja samimu njemu izročila.

Po teh besedah je gosp. Dominikuš svoj predlog zastran obéh dežel nazaj vzel, ter je po ministerjevem svetu za Štajarsko deželo prošnjo sestavil, in po prijaznosti gospoda poslanca zamoremo tu njeni poglavitni obsežik svojim rojakam na znanje dati.

V ti vlogi razloži gosp. poslanec z veliko znajdenostjo ob kratkim celo prigodbo v léto 1832 dognanih

katastralnih del, ter pové, kako de so bili dokončni zneski koj od dvorne kancelije prenizki, od kmetov pa previsoki spoznani, kar je priložnost dalo mnogim pritožbam, mnogimu pregledovanju in komisijam, ki so se godile v létih 1833, 1834 in 1835, brez de bi se bilo kaj opravilo. Zdaj se je dolžilo, de poglavitne vodila posamim práv izpeljane niso; zdaj se je zopet reklo, de so občne vodila same krive in napéne; eni so rekli, de se Štajarska dežela z doljno Avstrijo primerjati nesme, drugi, de se sme; na zadnje so pri naslednji odločbi ostali: Štajarski cenitni zneski, zlasti pa v dveh doljnih kresijah prenizko stojé proti čistim zneskam Krajske dežele, in se tedaj povikšati morajo.

Zastonj je bilo vsako zoperstavljanje in pregovarjanje, zastonj so se pogreški Krajske cenitve izkazovali, zastonj je bila opomba, de se je o pravici cenitve na Štajarskim že v léto 1832, tedej 3 léta pred dvomiti jelo, kakor so bili le znani zneski Krajske cenitve.

Mesca sušca v léto 1836 sta bila na Dunaj poklicana dva poslanca iz dežele in pa tehniški svetvavec od deželnega poglavarstva, de bi imenovane zneske zagovarjali — in desiravno se je pri teh pogovorih postavna ravnava gubernija in pa Štajarskih ceniteljev popolnoma opravičila in so tudi deželne tarife poterjene bile, je bilo vendar ukazano, cenitne dela še pregledati (kar se je trikrat zgodilo in zopet overglo.)

Naloga in konec tega pregleda, h kterimu so bili 2 ptuja komisarja, dva ptuja nadglednika in namesto gubernijalniga uradnika pa Marborškiga kresijskiga poglavarja Marqueta poklicali, ni bil ravno kakošne pomote popraviti, ampak storiti, de se zneski Štajarske dežele mejni Krajski deželi približajo in pa do naprej zaznamovane šume 1 milijona gold. povzdignejo.

To pregledovanje se je godilo v léto 1836 in 1837 in sklenjeno je bilo se narboljšiga sredstva poslužiti, namreč povikšati cene pridelkov pri vverstenji posamesnih sosesk za eno ali več stopinj, kér se dvakrat opravičene tarife lotiti niso upali. In dobro so jo zadeli.

De bi se ta za Marborško, Celjsko in Graško kresijo večidel zastran njivnih, senoženitnih in vinogradskih pridelkov namenjena naredba saj nekoliko na videz opravičila, so poskusili le od ene soseske privoljenje k povikšanju ene stopnje zadobiti.

Za nekoliko izurjeniga uradnika, se vé de, to ni

*) Odgovor na prošnjo gosp. Jožefa Slaviča, kmetovavca na Štajarskim. Vredništvo.

tako težko delo, zlasti pa, če župan ali soseskinci predstojnik ne sprevidi, koliko de ta mala sprememba izdā. Ako se dobī podlaga od ene soseske, je lahko tudi pri 100 drugih enako povikšanje že po podobnosti storiti.

To povikšanje cene je pa čisti znesik toliko povzdignilo, kolikor nihče mislil ni, ter je naprej odločeno visokost presešlo; je bilo tedaj treba zopet znižati. Tako se je pogrēšik s pogrēškam popravljal, in se je katastrofer zoper pravico in resnične primere stlačil.

Nasledki tega nepostavniga ravnanja so v kratkim ti le:

1) Štajarsko oravno ali njivno zemljiše je cenjeno, gledē na čisti dohodok, na vsaki oral čez 6 gold., rodovitniši in vredniši avstrijsko pa le z 5 gold. in 24 kraje.

2) V več okolicah (zlasti v Marborski kresli na Pesnici) so njive proti travnikam previsoko cenjene.

3) Vinogradi v Ormužu, v Velki Nedli, v Maleku, Šahenturnu in zgornji Radgoni v Marborski, ravno tako v celi Celjski kresli stojē na previsoki stopnji čistiga dohodka, če se primerijo z ceno normalnih lēt od 1824 do 1828.

Uboga Celjska kresija, ki nikakoršnih obertnijskih zaslužkov nima, mora zdaj vsako lēto 30,000 gold. gruntniga davka več plačati, kakor plačate obē po živinoreji, kupčijskih in obertnijskih dobičkih bogatejši poltretjikrat več kresli Judenburg in Bruk skupej; kar tudi nar bolj od presodkov prevzeti gornji Štajarc tajiti in za pravično spoznati ne more. To dobroto mora Celjska kresija samo temu zahvaliti, de zraven preobložene Krajske kresije Noviga mesta leži.

Kēr se je v kljub danim zapovedim posvetvanje brez stanovskih namestnikov godilo, se lahko vidi in razjasni, zakaj se nihče zoper to dokončno odločbo oglasil in pritožil ni; in če bi se bil tudi kdo vzdignil, bi nič izdalo ne bilo pri znanim namenu dvorniga odseka za davke in pri znani nepremotljivosti kancelijskih gospodov. Če se je kdo čez napēno razpoloženje davkov pritožil, so gosposke vedno enako odgovorile, de zdaj ni časa za take pritožbe.

Po ti umetno izpeljani in spričani razlagi vsih napak in pomot, mnogospoštovapi gosp. poslanec, ki hoče, de bi vse dežele po enaki meri davke odrajtovale, kakor pravica terja, ministra denarstva naprosi, de bi se vnovič katastrofer v doljnem Štajarji pregledal in vse v lētih 1836 do 1840 storjene pomote popravile, in de bi se ukazalo:

a) de se za podstavo vzamejo v lēto 1832 doveršeni in že poterjeni zneski;

b) de bi se pri pravično in natančno podani primeri izpeljanim popravljeni tudi na pritožbe po postavah gledalo;

c) de bi se to delo le takim ljudēm pod vodstvom deželnega poglavarstva izročilo, ki deželo dobro poznajo, ki so pošteni in na ktere se ljudstvo zanese.

To je v kratkim prošnja mnogospoštovaniga gosp. Dominkuša, in jez se mu tū pri ti priložnost namesto njegovih voliteljev, sosebo pa Krajncov zahvalim, de se je v ti za telesno blagovitnost Štajarske in Krajske dežele toliko važni reči serčno potegnil.

Hvala bodi vam Optujski volitelji, de ste za namestnika zbrali možā, kteriga v ljubezni do domovine, do slovenskiga jezika in narodnosti nihče ne preseže. Taki možjē so pravi namestniki Slovincov.

Na Dunaji 2. kimovca.

Peter Kozler.

Še ena beseda zastran narodne straže kmetam.

Unidan sim se zopet prepričal, de kmetje še večidel mislijo, de narodna straža (Nationalgarde) je le mestna naprava, s katero se samo mestniki pečajo — za kratek čas.

Grōzno se motite, ljubi moji, ki kaj taciga mislite. Že imē narodna straže pokaže, de je straža celiga narōda po mestih in po kmetih, ne pa le mestnikov samih. Takō so Cesar zapovedali, in če si kmetje dosihmal še niso narodne straže napravili, jo bojo pa mogli prihodnjič napraviti, kadar bo deržavni zbor na Dunaji to reč terdno sklenil in stražne postave dal.

Nekterim kmetam se morebiti ta reč clo igrača zdi. Ljubi moji! tudi to je velika pomota. Kakor zdej niste več podložniki nekdanjih grajšin, takō se bo po novih postavah tudi še marsikaka druga reč premenila in potem takim tudi soldasina. Ob časih mirū se bo število vojakov (soldatov) silno pomanjšalo in namesto njih bo vsaka soseska imela domačo ali narodno stražo, ki bo (brez posebne obleke) skerbela za mir in red v svojim kraju.

Spoznajte tedej, dragi deželani! de narodna straža je ravno tako vaša kot naša. De smo si jo v mestih poprej napravili, kakor po kmetih, se je morde zatō zgodilo, ker nam je je v mestih bolj potreba.

Tudi kmet in rokodellec se zdej po postavi gospoda imenujeta.

Unidan sta mi dva kmeta pripovedovala, de se jima smešno zdi, de sta bila po pismu v kancelijo povabljeni in „gospoda“ imenovana. „Ne vōva“ — sta rēkla — „ali gospodje v kancelii norce iz nas kmetov delajo, ali kaj?“

Ljubi moji! to ni nobena norčija, ampak resnica po očitnim Cēsarskim povelji. Po novih ustavnih postavah ni nobeniga razločka med nami, kakor samo ta, ki nam ga častitljivost našiga obnašanja in omikano zadržanje da. De bomo duhovne in deželske naprejpstavljene tudi prihodnjič imeli, de jih bomo spoštovali in se postavam pokorne skazali, to vsak sam vē, kteri le enmalo pomisli, de svobednost ali frajost ni razujzdanost, ktera vsako družino, tolikanj več pa celo cesarstvo v nič spravi, kar žalostne prekucije starih časov očitno kažejo.

Vsak samostojni kmet ali rokodellec je tedej zdej gospod in se bo gospod klical, kakor smo mi že zdavnej v Novicah v imeniku prejemnikov vsaciga „gospoda“ imenovali. Torej pa milostljivi Cesar tudi pričakujejo, de se bo vsak takō obnašal, kakor se gospodu spodobi, to je, priljudno in omikano, česar se pa človek le v šoli in med dobro tovaršjo nauči, čeravno doige suknje in gosposkiga klobuka ne nosi. Saj oblēka ne stori praviga gospoda, ampak vednost, lepo obnašanje in blago serce.

Kēr ste tedej, dragi kmetje in rokodelci! povzdignjeni na enako stopnjo z drugimi deržavlani (Staatsbürger), se boste gotovo tudi v vsim spodobno obnašali — torej tudi ne ošabno čez druge povzdigovali, kēr taka pravica nobenimu ne grē.

Šolski dopis iz Bohinja.

(Dalje.)

Po dokončanim spraševanji je bilo deljenje daril, pri kterim so zmed nar pridniših šolarjev in šolare iz vsih treh delin nektere z lepimi, za nje primerjenimi bukvicami obdarovani, drugi pa pohvaljeni bili. Na zadnje so bili otrōci tudi še zavoljo sadjorēje očitno pohvaljeni, ktere so se lētās še bolj in še v obilnišem številu, kakor lani, poprijeli, takō de jih je zmed 176 otrōk, ki so v vsakdanjo šolo hodili, samō 56, kteri nič sadnih drevēsc priredili in se s tem nič pečali niso. Osim fantov in dēklic, ki so se pri presajevanji, čēpljenji, plētvi, snaženji in oskerbovanji drevēsc nar pridniši skazali, je pa, kakor je bilo pri lanjski šolski poskušnji obljubljeno, še posebej obdarovanih bilo, kēr so jim gospod oskerbnik baron Cojzovih fužin sami iz svojiga v denarjih podeliti dali.